

УДК 005.35: 339.97

ЛЮДМИЛА ПЕТРАШКО

м. Київ

ludmila.petrashko@gmail.com

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ БІЗНЕС-ПРАКТИК КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Розглянуто поняття результативності бізнес-практик корпоративної соціальної відповідальності. Визначена структура показників результативності. Розроблений авторський інструментарій оцінки результативності практик корпоративної соціальної відповідальності компаній українського бізнес-середовища. Проведена експертна оцінка міжнародних та національних компаній на предмет результативності їх бізнес-практик корпоративної соціальної відповідальності. За результатами оцінки визначена група компаній з оптимальним рівнем результативності практик корпоративної соціальної відповідальності.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність (КСВ), сталий розвиток, зацікавлені сторони, показники результативності, бізнес-практики.

Завдання встати на шлях сталого розвитку сьогодні актуальне як ніколи. Значна економічна і соціальна нерівність, погіршення стану навколишнього середовища, втрата біорозмаїття, труднощі, викликані стихійними лихами і зміною клімату, стали для світової спільноти серйозною перевіркою на міцність. У світі зростає загальне розуміння того, що бізнесу необхідно керуватись принципами корпоративної соціальної відповідальності, які забезпечать не тільки досягнення економічних результатів діяльності, а й формування інноваційних ціннісних установок для прийняття рішень.

Фундамент сучасного підходу до формування поняття результативності бізнес-практик було закладено зусиллями П. Друкера, Г. Мінтцберга, Т. Гілберта, М. Портера [6, 7]. Ключовий посил визначав ефективність, як «здатність робити речі правильно», а результативність, як здатність «робити правильні речі». Найпоширеніше трактування категорії «ефективність» (efficiency) КСВ – це співвідношення між досягнутим результатом і використаними ресурсами. Згідно ISO 9000:2007 «результативність» (effectiveness) – це ступінь реалізації запланованої КСВ та досягнення за планових результатів.

Мета статті – експертна оцінка компаній українського бізнес-середовища на предмет результативності їх бізнес-практик КСВ.

Показник результативності – це якісна та кількісна інформація про результати або нас-

лідки діяльності компанії, яка є співставною та здатна відображати зміни результативності компанії з плином часу. Показники результативності КСВ відображають співставну інформацію про економічні, екологічні та соціальні результати діяльності компанії.

Бачення глобальної ініціативи зі звітності полягає у тому, що звітність про економічні, екологічні та соціальні результати діяльності компаній повинна бути повсякденною та відкритою, як фінансова звітність. Використання узгоджених на міжнародному рівні показників результативності практик КСВ дозволяє зробити доступною та співставною інформацію звітів компаній в сфері сталого розвитку та надавати зацікавленим сторонам більш якісну інформацію для прийняття рішень. Основні показники результативності були розроблені в рамках консультативного процесу з залученням різних зацікавлених сторін та орієнтовані на виявлення загально застосовуваних показників, що складають інтерес для більшості компаній. Економічна категорія показників результативності об'єднує економічну ефективність діяльності компанії з характеристикою її присутності на ринках та непрямими економічними впливами на регіон діяльності. Екологічна категорія показників пов'язана з впливом компанії на живі та неживі природні системи, включаючи екосистеми, землю, повітря та воду.

Показники соціальної результативності GRI включають аспекти, пов'язані з підходами

Показники результативності практик КСВ

Категорії показників	Аспекти показників
Економічна	Економічна результативність
	Присутність на ринках
	Непрямі економічні впливи
	Практики закупівель
Екологічна	Матеріали
	Енергія
	Вода
	Біорозмаїття
	Викиди
	Відходи
	Продукція та послуги
	Відповідність вимогам
	Транспорт
	Загальна інформація
	Екологічна оцінка постачальників
	Механізми подання скарг на екологічні проблеми
	Продукція та послуги
Соціальна Практики трудових відносин	Зайнятість
	Взаємовідносини співробітників та керівництва
	Здоров'я та безпека на робочому місці
	Підготовка та освіта
	Розмаїття та рівні можливості
	Рівність винагороди для чоловіків та жінок
	Оцінка практик трудових відносин постачальників
	Механізми подання скарг на практику
Права людини	Інвестиції
	Недопущення дискримінації
	Свобода асоціації в веденні колективних переговорів
	Дитяча праця
	Примусова праця
	Права корінних і малочисельних народів
	Оцінка
	Оцінка дотримання постачальниками прав людини
	Механізми подання скарг на порушення практик
Суспільство	Місцеві громади
	Протидія корупції
	Державна політика
	Перешкоди конкуренції
	Відповідність вимогам
	Оцінка впливу постачальників на суспільство
	Механізми подання скарг
Відповідальність за продукцію	Здоров'я та безпека споживача
	Маркування продукції та послуг
	Маркетингові комунікації
	Недоторканість приватного життя споживача
	Відповідність вимогам

Джерело: Адаптовано автором [5, с. 23–25].

до організації праці, правами людини, суспільством і відповідальністю за продукцію (табл. 1).

За результатами оцінки компаній українського бізнес-середовища на предмет результативності їх бізнес-практик КСВ в рамках визначеної системи критеріїв на основі аналізу фінансової та не фінансової звітності компаній-респондентів, розміщеної на офіційних сайтах, нами розраховується підсумкова оцінка ($K_{\text{пві}}$) як сума оцінок діяльності компанії за кожною з вказаних груп критеріїв. Максимальна підсумкова оцінка $K_{\text{пві}}$, яку може отримати компанія-респондент становить 80 балів з розподілом по групах критеріїв: економічні – 20 балів, екологічні – 20 балів, соціальні – 40 балів. У залежності від того, яку оцінку $K_{\text{пві}}$ отримує компанія-респондент, вона може бути віднесена до класу «А» (від 80 до 70 балів), «В» (від 70 до 40 балів), «С» (нижче 40).

У залежності від отриманих балів за кожною групою критеріїв, компанії українського бізнес-середовища оцінюються, як компанії з низьким, середнім/задовільним та високим рівнем економічної, екологічної та соціальної результативності КСВ. Однак оптимальним рівнем підсумкової оцінки компанії, як результативної в сфері КСВ, нами визначено 40 балів (тобто компанії класів «А» та «В»), а також гармонійне поєднання компонентних складових системи визначених критеріїв, за кожною з яких компанія має отримати кількість балів не менше «середнього/задовільного» рівня.

Для аналізу українського бізнес-середовища в контексті результативності бізнес-практик КСВ нами було проаналізовано 14 найбільших компаній пріоритетних секторів економіки України (металургійного, харчового, нафтогазового, аграрного, електроенергетичного, фармацевтичного та сектору

Таблиця 2

Оцінка рівнів відкритості та системності КСВ компаній українського бізнес-середовища, 2013 р.

№ з/п	Назва компанії	Сектор	Валовий дохід, млн грн. [3]	Рейтинг рівнів відкритості і системності у сфері КСВ (проект «Гвардія») [4], бали/місце	Індекс прозорості Центру «Розвиток КСВ» [1], бали
1	ТОВ «Метінвест Холдинг»	М ¹	100432	69,81/8 місце	131
2	ДТЕК	ЕЛ ²	82581	89,25/1 місце	163
3	ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»	М ¹	28896,2	87,56/2 місце	156
4	ПрАТ «Сістем Кепітал Менеджмент»	ХК ³	23470	85,39/4 місце	146
5	ТОВ «Кернел Трейд»	АГ ⁴	21240,6	-	51
6	Концерн «Галнафтогаз»	НГ ⁵	13940	-	87
7	ТОВ «ТНК-ВР Коммерс»	НГ ⁵	12162,4	-	24
8	ТОВ «Група компаній «Фокстрот»	Р ⁶	8620	52,12/26 місце	35
9	ПАТ «Дніпроспецсталь»	М ¹	4128,7	-	88
10	ПАТ «Калсберг Україна»	ХЧ ⁷	3295,8	63,86/14 місце	108
11	ПАТ «Оболонь»	ХЧ ⁷	3180	75,50/5 місце	140
12	Компанія «Nemiroff»	ХЧ ⁷	1300	61,60/16 місце	-
13	ТОВ «Астарт-Київ»	АГ ⁴	986,8	52,09/27 місце	-
14	Корпорація «Артеріум»	Ф ⁸	939	68,10/11 місце	-

Примітка:

¹М – металургія; ²ЕЛ – електроенергетика; ³ХК – холдингова компанія; ⁴АГ – аграрний сектор; ⁵НГ – нафтогазовий сектор; ⁶Р – ритейл; ⁷ХЧ – харчовий сектор; ⁸Ф – фармацевтика.

Джерело: [2, с. 171–172].

Оцінка результативності бізнес-практик КСВ компаній українського бізнес-середовища,
2014 р. (бали)

№ п/п	Назва компанії	Показники результативності				Підсумкова оцінка
		Сектор	Економічні	Екологічні	Соціальні	
1	ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»	М ¹	11	15	25	51
2	ТОВ «Метінвест Холдинг»	М ¹	8	14	23	45
3	ДТЕК	ЕЛ ³	9	15	20	44
4	ПрАТ «Сістем Кепітал Менеджмент»	ХК ²	6	14	22	42
5	ПАТ «Дніпроспецсталь»	М ¹	7	13	20	40
6	Концерн «Галнафтогаз»	НГ ⁵	6	7	19	32
7	ПАТ «Оболонь»	ХЧ ⁴	7	15	8	30
8	Корпорація «Артеріум»	Ф ⁶	5	9	15	29
9	Компанія «Nemiroff»	ХЧ ⁴	3	9	10	22
10	ТОВ «Астарта-Київ»	АГ ⁷	4	2	13	19
11	ТОВ «Група компаній «Фокстрот»	Р ⁸	6	1	9	16
12	ТОВ «ТНК-ВР Коммерс»	НГ ⁵	7	2	5	14
13	ТОВ «Кернел Трейд»	АГ ⁷	3	1	9	13
14	ПАТ «Калсберг Україна»	ХЧ ⁴	6	1	3	10

Джерело: Авторська розробка.

рїтейлу), які демонструють високий рівень відкритості, системності і прозорості у сфері корпоративної відповідальності за оцінками експертів проекту «ГВАРДІЯ» та Індексом прозорості Центру «Розвиток «КСВ» та цінні папери яких становлять значну частку у структурі портфелів інвестиційних фондів України (табл. 2).

Зведені результати оцінки вказаних компаній-респондентів за діагностичними параметрами системи визначених критеріїв вказують на те, що умови оптимальності підсумкової оцінки результативності бізнес-практик КСВ не менше, ніж 40 балів, задовольняють 5 компаній із 14 оцінених. Усі інші належать до класу «С» – компаній з низьким рівнем результативності бізнес-практик КСВ (табл. 3).

За результатами оцінки результативності практик компаній українського бізнес середовища українських компаній за розробленим інструментарієм визначено, що лише 5 з 14 оцінюваних компаній мають оптимальний її рівень. Тим не менше, деякі потужності двох з них (ПрАТ «Сістем Кепітал Менеджмент» та ДТЕК) розташовані в регіоні України (Донецька обл.), який знаходиться у зоні бойових дій та наразі повноцінно не функціонує, тому отримані результати оцінки можуть бути враховані як скореговані, але за умови покращення ситуації.

Встановлено, що навіть одні з найбільших за обсягом валового доходу компаній України демонструють значно нижчі показники результативності КСВ, аніж міжнародні компанії аналогічних секторів економіки. Саме тому необхідним є впровадження найкращого міжнародного досвіду у бізнес-стратегії українських компаній через послідовну та систематичну інтеграцію комплексу заходів з підвищення екологічної ефективності, удосконалення системи управління якістю продукції, покращення кадрової політики, впровадження принципів та стандартів етичної поведінки, підвищення рівня розкриття не фінансової інформації, покращення системи корпоративного управління, формування системи цінностей відповідальності в корпоративному секторі України.

Список використаних джерел

1. Зінченко А. Індекс прозорості компаній в Україні 2013 р. [Електронний ресурс] / А. Зінченко, М. Саприкіна // Центр «Розвиток КСВ», 2013. — Режим доступу: http://www.csr-review.net/userfiles/file/index_2013_ukr_dtp_v3.pdf.
2. Петрашко Л. П. Оцінка об'єктів відповідального інвестування в українському бізнес-середовищі / Л. П. Петрашко, Т. В. Романюк // Інноваційна економіка. — 2015. — № 2 (57). — С. 169—173.
3. Рейтинг Forbes: 200 найбільших компаній України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://forbes.ua/ratings/2>.
4. Рейтинг відкритості та системності українських компаній у сфері КСВ 2013. [Електронний

- ресурс]. — Режим доступу: http://kontrakty.ua/doc/rating_CSR_2013.pdf.
5. Руководство по отчетности в области устойчивого развития G4 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.globalreporting.org/resource/library/Russian-G4-Part-One.pdf>.
6. Drucker P. Management: Tasks, Responsibilities, Practices. — New York : Harper & Row, 1974. — 839 p.
7. Mintzberg H. Managing Quietly // Leader to Leader. — Spring 1999 (12). — PP. 15—19.

LUDMILA PETRASHKO

Київ

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY BUSINESS-PRACTICES EFFECTIVENESS

The research develops an innovative set of indicators to assess the CSR business-practices' effectiveness of companies in Ukrainian business environment. As a result five companies with optimal level of CSR effectiveness were identified.

Key words: corporate social responsibility (CSR), sustainable development, stakeholders, effectiveness indicators, business-practices of CSR.

ЛЮДМИЛА ПЕТРАШКО

г. Киев

РЕЗУЛЬТАТИВНОСТЬ БИЗНЕС-ПРАКТИК КОРПОРАТИВНОЙ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ

Разработан авторский инструментарий оценки результативности практик КСО компаний украинской бизнес-среды. По результатам оценки определены 5 компаний с оптимальным уровнем результативности практик корпоративной социальной ответственности.

Ключевые слова: корпоративная социальная ответственность (КСО), устойчивое развитие, заинтересованные стороны, показатели результативности бизнес-практик КСО.

Стаття надійшла до редколегії 02.04.2016

УДК 657

АЛЛА УЖВА, ОЛЕНА МЛІНЦОВА

м. Миколаїв

mlintcovaos@gmail.com

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ РЕСУРСІВ ДЛЯ СТВОРЕННЯ РЕЗЕРВІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Розглядаються методологічні аспекти визначення ресурсів для створення резервів забезпечення економічної стійкості підприємств на протязі їх життєвого циклу функціонування. Досліджено науковий доробок щодо сутності поняття «економічна стійкість підприємств». Приведена оцінка ефективності витрат на створення резерву для забезпечення економічної стійкості підприємств.

Ключові слова: економічна стійкість, підприємство, процес, системний підхід, складові економічної стійкості, резерви, ресурси, витрати.

Розвиток ринкових відносин в Україні супроводжується активним формуванням підприємництва, створенням нових підприємств, діяльність яких направлена на досягнення певних результатів. Однак їхньою відмінною особливістю є низька економічна

стійкість. Тому дослідження економічних процесів на рівні підприємства як основної ланки національної економіки, має ключове значення. Саме на цьому рівні управління необхідно глибоко визначити всі можливості, які є у кожного підприємства стосовно досягнення